

“La societat civil ha d’organitzar-se contra la impunitat dels bancs”

Rodrigo Tena Arregui (Madrid, 1962) és notari. És un dels editors del blog sobre actualitat jurídica ‘¿Hay derecho?’, que denuncia els casos de corrupció de la justícia i la política espanyola.

Recordeu cap més moment en què la societat hagi percebut tan clarament que determinats sectors, com en aquest cas la banca, gaudeixen d’impunitat?

—Hem arribat a un punt de degeneració poc comparable amb qualsevol situació vista els darrers anys. Tot plegat és conseqüència d’un sistema polític imbricat d’una manera malaltissa amb el sistema financer, i vivim en un sistema polític partitocràtic molt tancat. És un context en què es fa molt difícil de demanar responsabilitats a polítics i banquers per les seves accions. Aquest sistema polític ha anat capturant tot allò que tenia al voltant, i no únicament les institucions fonamentals de l’estat, com ara el Consell General del Poder Judicial o el Tribunal Constitucional, sinó també els poders financers. És claríssim, per exemple, el cas de la majoria de caixes d’estalvis de les comunitats autònomes o diputacions, que han estat ocupades per les elits dels partits i les han fetes funcionar en benefici propi. És, en conjunt, un sistema mancat de responsabilitat i de transparència que ha donat lloc a un conglomerat polític i financer absolutament impune. No havia vist mai una situació com aquesta: és una degeneració progressiva d’uns vicis d’origen que amb el temps s’han agreujat i s’han engreixat amb el *boom* immobiliari i el diner fàcil, que ha inundat tota la societat espanyola des del canvi de segle. I ara tenim unes estructures totalment

corrompudes que refusen d’assumir qualsevol responsabilitat.

—Un dels arguments que més han fet servir aquestes estructures per a explicar la situació actual és la crisi financera mundial. Hi esteu d’acord, que tot plegat ha degenerat a causa de la crisi?

—No, de cap manera, és només l’excusa. La crisi financera internacional hi ha tingut molt poc a veure. Aquesta crisi és cent per cent espanyola, motivada per una bombolla immobiliària que nosaltres sols hem inflat. De fet, la crisi va començar l’any 2006, amb la primera desacceleració important en la venda d’immobles. El 2007, amb les hipoteques *subprime* als EUA, s’accelera, però no pas perquè les *subprime* ens contaminin, sinó perquè s’escampa la incertesa i els possibles compradors es retireuen. Ara, la situació en què ens trobem no és de cap manera culpa de la crisi internacional, sinó de la concessió irresponsable de crèdit i l’endeutament embogit per part de tothom. I això ho ha permès tothom, des del Banc d’Espanya fins a l’administració, i les entitats financeres van pressionar per a poder continuar en aquesta cursa desenfrenada.

—Dieu que el Banc d’Espanya no ha supervisat correctament el sistema. Per falta de competència o per voluntat política?

La imbricació del sistema financer i el sistema polític és clau per a explicar aquests errors del supervisor. Qui ha

EL TEMPS

estat el governador del Banc d’Espanya? Doncs un senyor que té més de polític que no de tècnic i, per tant, no és prou competent per a un càrrec com aquest. El Banc d’Espanya té un cos d’inspectors prestigiosos que han demostrat qualificació tècnica, però els qui manen s’han saltat els adver-

timents que aquest equip ha anat fent els darrers anys. El Banc d'Espanya funciona bé, el problema és la direcció del banc, en què es premia la sensibilitat política per sobre de qualsevol altra consideració, i per això no pot ser un veritable governador independent, capaç d'exercir un control directe. Hi

havia un problema polític amb les caixes de les comunitats autònomes, que no es podien controlar sense destapar una situació de corrupteles polítiques. Per això Miguel Ángel Fernández Ordóñez es dedicava a parlar de tot menys de la reforma financera. El Banc d'Espanya no és independent,

com tampoc algunes altres institucions fonamentals.

—Els gestors i els directius de caixes d'estalvis cobren sous astronòmics al marge dels errors de gestió que hagin comès, i que en el cas de Bankia o la CAM han dut l'entitat a la ruïna. I el Banc d'Espanya no

ha posat límit als seus fins tot ara fa pocs mesos. És lògic que la societat desconfii de tot el sistema.

—És que hem viscut en una ficció, on tothom pensava que les caixes eren entitats normals que guanyaven molts diners i que, per tant, feien les coses bé i, doncs, els seus directius havien de rebre una remuneració desorbitada. Tot era una ficció: les caixes guanyaven diners perquè demanaven diners i els els donaven, no hi havia projeccions a termini mitjà dels riscos que assumien, i eren controlades per consellers amics o la clientela tradicional del partit corresponent, i no pas pels millors tècnics i experts. Aquesta ficció justificava uns sous que, altrament, no es podrien justificar en una empresa privada. Quan s'ha destapat tot, la resposta dels directius de caixes és que la seva feina és la mateixa que els executius d'empreses privades, i que la crisi els ha perjudicat, però no renuncien al sou, això no. El cas de Lehman Brothers és totalment immoral, però és una entitat privada, ja s'ho faran. Ara, les caixes no funcionaven com una empresa privada; encara més, l'estat hi ha posat molts diners.

—Diners que en alguns casos no recuperarà... Què pot fer la societat civil en aquesta situació d'impunitat del sistema bancari?

—Per la via jurídica es poden fer moltes coses, perquè aquesta gent ha incorregut molt sovint en responsabilitat civil, penal i administrativa. Hi ha accions que la societat, a través d'associacions per a organitzar-se millor o de forma individual, pot fer per la via penal, com ara interposar una querrel·la. Per la via civil, és més complicat, perquè cal analitzar en cada cas qui pot interposar les accions. Per exemple, en el cas de Bankia hauria de ser el consell d'administració mateix, la junta general. Però parlem d'una entitat controlada per l'estat, és a dir, pels amics d'aquells directius que han comès els errors i han dut l'entitat al desastre. Veig molt difícil que el PP exigeixi responsabilitats a l'ex-ministre Rodrigo Rato... També poden exigir responsabilitats els accionistes que tinguin més del 5% del capital, però cal organitzar-se, perquè el 5% d'una cotitzada no és pas a mans d'una sola persona. I, en l'últim extrem, tenint en compte

que perjudiquen considerablement els accionistes i, a títol individual, la llei de societats de capital els empara i els dóna la possibilitat de dur a terme accions per a reparar els danys i perjudicis causats pels gestors de la societat. Hi ha diversos instruments jurídics segons cada cas, tenint en compte també que certs delictes prescriuen. És una tasca complexa, però la societat civil pot organitzar-se —i ha d'organitzar-se— contra la impunitat dels bancs. Té prou instruments per a exigir responsabilitats penals i civils.

—També es pot reclamar per la via administrativa, però el procés l'ha d'iniciar el govern espanyol. Descar-teu aquesta via, tenint en compte la imbricació de què parlu entre poder polític i poder financer?

—Efectivament, per la llei de societats de crèdit, el govern i el Banc d'Espanya tenen molts instruments per a sancionar. Però, és clar, tots són els mateixos, amics i coneguts.

—I la via política consistiria a castigar electoralment els partits que permeten aquesta situació?

—Si les vies legals no funcionen, l'única alternativa és la via política, però sovint aquesta opció desencadena situacions poc presentables. Fixeu-vos què ha passat a Grècia, l'absolut esgotament del sistema polític per part dels qui l'han manegat durant molt de temps ha fet que els electors s'hagin decantat

per opcions impresentables: els nazis per un costat i l'extrema esquerra per l'altre. Això és perillós, i cal tenir cura. Però, certament, seria important de poder articular un moviment polític moderat alternatiu als partits polítics establerts, que pogués dur a la vida política alguna cosa diferent per a la ciutadania respecte a allò que ofereixen els partits tradicionals instal·lats al poder, que són els responsables d'aquesta situació.

—La justícia espanyola és lenta. De fet, alguns delictes del sector bancari han prescrit. Potser la societat ja no confia en aquesta justícia.

—Efectivament, hi ha hagut casos xocants, com el d'Emilio Botín o César Alierta. Però jo sóc optimista, perquè cal ser conscients que el Tribunal Suprem va condemnar-los, tot i que després el govern indulti o faci maniobres. I com que són maniobres que porten l'estat de dret i el sistema judicial a un atzucac, cal demanar-ne responsabilitats. El sistema judicial és lent i de vegades pren decisions molt discutibles, però s'ha d'intentar. No ens podem rendir abans de començar. En principi, els jutges espanyols no s'han venut al poder, la majoria miren de fer la feina tan bé com poden, però sovint el sistema queda col·lapsat de tanta burocràcia i hi ha qui prova de torpedinar els processos. Si es prova, encara que passin molts anys, sovint s'arriba a bon port i es desmunta la impunitat.

—Aquesta impunitat, afegida a la situació real de crisi i la manca d'expectatives de recuperació imminent, ja té efectes negatius a l'exterior, més enllà del mercat de capitals?

—Indiscutiblement, encara que els polítics ho neguin. Un sistema polític que no garanteixi l'exigència de responsabilitats és un sistema en què ningú no pot confiar. El mal funcionament, els errors i les negligències greus aquí no es castiguen: com volen que algú confii en Espanya? No hi ha incentius perquè el sistema funcioni adequadament, i si no hi ha un bon sistema de premis i sancions, aquest sistema tendeix a degenerar-se. Un inversor estranger que veu que aquí tothom fa com li dóna la gana, no se'n fiarà mai, i preveurà que tot plegat seguirà una deriva encara més penosa.

Gemma Aguilera